

Józefa Królczyk Bremer

(Oslo)

**„NAWRACAM SIĘ NIE DLA KATOLIKÓW,
ALE NA KATOLICYZM” (SIGRID UNDSET).
LITERACKO-MEDIALNY WIZERUNEK
NORWESKIEGO KONWERTYTY**

Abstract

The author reconstructs the image of a Catholic convert conveyed in Norwegian media. The paper begins with an analysis of historical background of Catholicism in Norway and presents several examples of famous converts. Given such a context, the author demonstrates the specificity of Norwegian Catholicism and the particular social climate which surrounds the conversions.

Key words

Catholicism in Norway, conversions to Catholicism, Sigrid Undset, media in Norway

CHRZEŚCIJAŃSTWO W NORWEGII

Chryścianizacja Norwegii trwała około 200 lat i była wynikiem kontaktów z chrześcijańską Europą¹. Na przełomie X i XI w. nastąpiła chryścianizacja kraju, po 1035 r. – utrwalenie niezależnej państwowości norweskiej i silnej konsolidacji chrześcijaństwa². Przez blisko 400 lat Kościół katolicki był jedynym dozwolonym w Norwegii.

Szacuje się, że pod koniec XIII w. było w 300-tysięcznej Norwegii około 1,2 tys. kościołów i 2 tys. księży. Współcześnie w prawie 5-milionowej Norwegii jest mniej więcej taka sama liczba kościołów jak przed 700 laty. Natomiast liczba księży i pastorów jest o wiele skromniejsza³.

W 1537 r. dekretem królewskim w Norwegii została, mimo oporu, przeprowadzona reformacja. Znajdująca się pod rządami Danii Norwegia musiała przyjąć odgórne wprowadzenie luteranizmu i ordynacji duńsko-norweskiego kościoła⁴. Od czasu reformacji katolicyzm był zakazany. W czasach duńskich okresowo zezwalano na pobyt katolików w kraju, jednakże katolickie praktyki religijne nie były dozwolone.

POWRÓT KATOLICYZMU NA MOCY DEKRETU KRÓLEWSKIEGO

Szwedzko-norweski król Karl Johan wydał 6 marca 1843 r. rezolucję królewską zezwalającą na założenie w Christianii Kościoła katolickiego z własnym księdzem. Dokument ten był wielce znaczący dla Kościoła katolickiego zakazanego w Norwegii od 1537 r. Już 6 kwietnia 1843 r. odbyła się w tymczasowo urządzonej kaplicy pierwsza msza chrzcielna córki francuskiego

¹ Wyprawy wikingów, kontakty handlowe, działalność misjonarzy z Anglii, Niemiec i Danii przyczyniły się do osłabienia tradycyjnej wiary w nordyckich bogów. Kulminacja tego procesu nastąpiła pod rządami trzech władców – misjonarzy: Haakona I Dobrego, Olafa Trygvassona i Olafa II Haraldssona (zwanego Olafem Tęgim i Olafem Świętym). Męczeńska śmierć tego ostatniego w bitwie pod Stiklestad w 1030 r. zapewniła mu miano świętego. Kościół odniósł wtedy ostateczne zwycięstwo. Zob.: Historia [online]. Ambasada Norwegii w Polsce [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://www.amb-norwegia.pl/About_Norway/history/upto1814/middle/>.

² Od połowy XI w. uchwalane prawodawstwo, pieśni, które śpiewano i budynki, które wznoszono, dowodziły silnej konsolidacji chrześcijaństwa w Norwegii. Wkrótce, przed rokiem 1100, powstały pierwsze biskupstwa, między innymi w Nidaros (późniejszym Trondheim), które w 1152 r. zostało stolicą arcybiskupstwa. Norweski arcybiskup odgrywał także rolę polityczną.

³ N.E. Bloch-Hoell, *Katolske kristne og vi andre*, Oslo 1986, s. 43.

⁴ Majątek kościelny został w dużej mierze przejęty przez duńskiego króla i podzielony między arystokrację, a kościół przyjął nazwę Narodowego Kościoła Protestantckiego.

konsula generalnego w Christianii. Było to wydarzenie historyczne, ponieważ wolność wyznania nie była gwarantowana w norweskiej konstytucji uchwalonej w 1814 r.: „Wszyscy mieszkańcy Królestwa mają swobodę praktyk religijnych. Religia ewangelicko-augsburska pozostaje oficjalną religią państwa. Mieszkańcy ją wyznający są zobowiązani do wychowywania w niej swoich dzieci”⁵.

Do 1845 r., kiedy uchwalono prawo o dysydentach, działalność w Norwegii innych kościołów niż Norweski Kościół Protestancki była nielegalna. W Królestwie mieszkało około stu katolików-cudzoziemców; trzech (sic!) norweskich deklarowało lojalność wobec króla. Prawo o dysydentach nie gwarantowało pełnej wolności religijnej: Żydzi i jezuici nie mieli prawa wstępu do Królestwa.

„Powrót” Kościoła katolickiego w 1843 r. nosi wszelkie znamiona powstania sekty pośród innych sekt, z życiem wewnętrznym mocno izolowanym od społeczności wokół. Ironiczne, literackie opisy katolickiego mieszczaństwa ówczesnej Kristianii wyszły spod pióra Sigrid Undset (1888-1949)⁶. Niektórzy historycy o katolickiej proveniencji określają norweski Kościół katolicki jako „podziemny” w znaczeniu misjonarskim⁷, z ukrytymi środowiskami, zadekowanymi akcjami nawracania/pozyskiwania nowych członków. Przyczyna takiej ukrytej, zakamuflowanej działalności tkwi w tym, że do 1814 r. wszystkie ślady katolickie na norweskiej ziemi były zupełnie wymazane. Działalność katolickich księży i zakonnic w ciągu ostatnich 150 lat określana bywa jako heroiczna⁸: działali oni

(...) często w izolacji i materialnej biedzie, na podobieństwo miary „kościół podziemny” jego misjonarzy i męczenników⁹.

Kościół katolicki postawił sobie misjonarski cel na wzór chrystianizacji: Norwegię (i całą Skandynawię) należało odzyskać dla katolicyzmu. Założenie rekato-licyzacji Skandynawii znalazło najbardziej „romantyczno-patetyczny wyraz”¹⁰ w powołaniu Misji Bieguna Północnego działające aktywnie od 1855 r. jako

⁵ Zob.: Konstytucja Norwegii [online]. Norwegia [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://www.norwegia.filo.pl/polityka.php?go=konstytucja>>.

⁶ L.R. Langslet, *Uhistoriske sluttord*, [w:] *Den katolske kirke i Norge. Fra kristningen til idag*, Oslo 1993, s. 434.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, s.435: „Den heroisme som katolske prester og ordenssøstre har lagt for dagen i vårt land i de siste 150 år, på utallige utposter, ofte i isolasjon og materiell fatigdom, har sine kvaliteter som kan måle seg ned «undergrunnskirkens» misjonærer og martyrer”.

⁹ Por. przyp. 4.

¹⁰ L.R. Langslet, *Uhistoriske*, s. 436: „Det fikk sitt mest romantisk-paetetisk uttrykk”. Misja była finansowana ze składek zbieranych wśród katolików w Europie.

Praefectura Apostolica Poli Arctici¹¹. „Misja na terenach arktycznych” obejmowała swym zasięgiem nie tylko obszary Norwegii i Szwecji położone za kołem podbiegunowym, ale także Islandię, Grenlandię, Wyspy Owcze, Orkany oraz arktyczne tereny od Zatoki Buffina po wyspę Melville i hrabstwo Caithness w Szkocji. Pierwszym „rekrutom” Misji zalecano lojalność, posłuszeństwo i ugodowość w działalności misyjnej w „heretyckim”, protestanckim społeczeństwie.

W Norwegii po dziś dzień istnieją parafie założone przez Misję, jak np. parafia Św. Michała w Hammerfeście. Głównymi orędowniczkami Misji były zakonnice elżbietanki, które w nowo zakładanych parafiach pełniły funkcje nauczycielek konwertytów, katechetek dla dzieci, pielęgniarek w szpitalach i domach starców przez nie zakładanych i prowadzonych¹².

Działalność zakonnice różnych zgromadzeń była dla „heretyckiego” otoczenia norweskiego pierwszym bliskim kontaktem z „katolicyzmem o ludzkiej twarzy”¹³ – i jednocześnie czynnikiem dobrze zintegrowanym ze społecznością norweską. Współcześnie wiele z tych instytucji, tak cierpliwie i z oddaniem prowadzonych, zostało albo zamkniętych, albo przekazanych innym. Należy podkreślić, że aż do drugiej wojny światowej zakonnice stanowiły 18% zbiorowości katolickiej, dziś zaś ok. 1%¹⁴.

Dzięki niezmożonym wysiłkom poety Henrika Wergelanda zakaz osiedlania się Żydów został uchylony w 1851 r.¹⁵, z kolei jezuita otrzymali pozwolenie na osiedlanie się w Norwegii w 1956 r. – tym razem po burzliwych debatach w norweskim parlamencie.

KONWERSJA SIGRID UNDSSET

Gdy w 1915 r. Sigrid Undset¹⁶ odważnie zabrała głos:

Kościół rzymski ma przynajmniej formę, która nie drażni ludzkiej inteligencji, tak jak przeróżne sekty protestanckie. Poza formą Kościoła rzym-

¹¹ H. Krane, Nordpolmisjonen 150 år [online]. Den katolske Kirke [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://www.katolsk.no/tro/tema/historie/artikler/nordpolmisjonen15>>.

¹² Idem, Vår Frue kirke i Tromsø 150 år, St. Olav. Katolsk kirkeblad 4, 2011, s. 33.

¹³ L.R. Langslet, Uhistoriske, s. 436.

¹⁴ Katolisismens historie [online]. Store Norske Leksikon [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <https://snl.no/katolisismens_historie>.

¹⁵ Zob.: Jødeparagrafen [online]. Wergeland og Stortinget [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://www.wergelandogstortinget.no/jodeparagrafen.html>>.

¹⁶ Nie była nigdy „przekonanym” protestantem, jej religijny rozwój wiódł ku katolicyzmowi przynajmniej od 1910 r.

skiego całe chrześcijaństwo robi na mnie wrażenie jakiegoś nieudanego, rozpadającego się omletu...¹⁷

– nikt nie przypuszczał, że właśnie jej antycypowana w tej wypowiedzi konwersja przyczyni się do ponownego zakorzenienia Kościoła katolickiego wśród przedstawicieli norweskiej elity.

Tuż po pierwszej wojnie światowej w Wielkiej Brytanii, Holandii i Danii Kościół katolicki przyjął wielu konwertytów. Czasy międzywojnia w Norwegii nie obfitowały w konwersje, których liczba wynosiła ok. 20-30 rocznie¹⁸. W takim klimacie (państwo protestanckie, z religią państwową, nieliczne środowiska katolickie) konwersja Sigrid Undset i znanego pedagoga oraz pisarza Larsa Eskelanda (1867-1942)¹⁹ spowodowała postrzeganie norweskiego Kościoła katolickiego jako prozelickiego środowiska składającego się głównie z intelektualistów, pisarzy i artystów.

Sigrid Undset już w eseju z 1919 r. pt. „Postskriptum”²⁰ publicznie dała wyraz własnej identyfikacji z wiarą katolicką. Konwersja pisarki w 1924 r. nie była więc niespodziewana, lecz dla kolegów po piórze pozostawała zupełnie niezrozumiała²¹. W tym czasie Sigrid Undset osiągnęła intelektualną i artystyczną pełnię pisarstwa, właśnie ukończyła „Krystynę, córkę Lawransa” (1922) i „Olafa, syn Auduna” (1925-27). Dzieła przyniosły jej nie tylko światową sławę, ale także Literacką Nagrodę Nobla w 1928 r. Zacięcie polemiczne autorki „Krystyny” w obronie istotnych dla katolicyzmu tematów było pożywieniem i źródłem lęku przed „katolickim niebezpieczeństwem”²². Ekstremalny wyraz tego „zagrożenia” znalazł ujście się w książce Marty Steinsvik (1877-1950)²³ „Klucze do nieba św. Piotra” (1929)²⁴, będącej wściekłym atakiem na Kościół katolicki. Książka wywołała szeroką debatę: proboszcz katolicki oskarżył autorkę o kłamstwa, ona z kolei wygrała z nim proces o zniesławienie.

¹⁷ B.I. Eidsvig, Den katolske kirke vender tilbake, [w:] Den katolske kirke i Norge, s. 304.

¹⁸ Ibidem, s. 303.

¹⁹ Lars Eskeland wraz ze swoją żoną konwertował w 1925 r., co wywołało bardzo ostre reakcje, zwłaszcza wśród osób bliskich. W 1927 r. parlament norweski przyjął rezolucję cofającą wsparcie państwowe dla szkoły, w której Eskeland był dyrektorem. Zob.: Lars Eskeland [online]. Norsk Biografisk Leksikon [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://snl.no/nbl_biografi/Lars_Eskeland/utdypning> .

²⁰ Zob.: B.T. Oftestad, „Ikke kan du nøies med nogen ringere kjærlighet enn den som er mellom Gud og sjelen”. Kristin Lavransdatters religiøse utvikling som formatio [online]. GetHome [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://home.gethome.no/berntt/formatio.htm>>.

²¹ Ibidem.

²² L.R. Langslet, Uhistoriske, s. 436.

²³ Marta Steinsvik – teolożka, tłumaczka *Qvo vadis*, wyznająca ortodoksyjne poglądy antysemityczne i antykatolickie.

²⁴ L.R. Langslet, Uhistoriske, s. 437.

POWIEŚCI „KONWERSYJNE”

Kwestie religijne, konwersja katolicka, zerwanie z modernizmem i krytyka liberalnego radykalizmu, krytyka protestantyzmu, znalazły literacki obraz w dwutomowym, autobiograficznym cyklu powieściowym Undset „Krzak gorejący” i „Gymnadenia” (wyd. w 1930 r.). Powieści zostały odczytane jako apologia i propaganda katolicyzmu i ze względu na „agitacyjną”²⁵ wymowę wielu krytyków odmówiło dziełom jakichkolwiek wartości literackich. Późniejsze badania dowodzą faktycznych wartości literackich cyklu powieściowego. Krytycy są zgodni co do jednego: droga życiowa bohatera to odzwierciedlenie drogi Undset do Kościoła katolickiego.

W 1935 r.²⁶ ukazała się antologia opowiadań konwersyjnych, wywołująca wśród publiczności zamieszanie i poruszenie. Wśród autorów znaleźli się Undset i Eskeland – dwie znane i szanowane powszechnie postaci ówczesnej norweskiej sceny literackiej²⁷.

Katolicyzm w Norwegii po 1843 r. nie był formacją jednorodną: przez wiele lat miał charakter antyreformatorski, prozelicki i narodowo-romantyczny²⁸. Od czasu konwersji Sigrid Undset norweski katolicyzm stał się intelektualnie zaawansowany i otwarcie ekumeniczny. Wielu norweskich konwertytów znalazło się w Kościele katolickim właśnie dzięki działalności noblistki i jej politycznej niepoprawności, żarliwie optującej na rzecz katolicyzmu. Bez przesady powiedzieć można, że konwersja na katolicyzm norweskiej pisarki o międzynarodowej sławie była kamieniem milowym w rozwoju katolickiego, elitarnego kościoła norweskiego. Wzrost zainteresowania katolicyzmem wywołał zaś antykatolickie reakcje w niektórych kręgach luterzańskich przekonanych o tym, że jezuita mają plan nawrócenia Norwegii. „Katolickie niebezpieczeństwo”²⁹ pojawiała się regularnie jako temat artykułów prasowych w okresie międzywojennym i po 1945 r.

²⁵ E.M. Barra, *Moderne trekk i Sigrid Undsets Gymnadenia og Den brændende busk* [online]. Sigrid Undset Selskapet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://www.undset.no/index.asp?menuItem=17&docID=49635&elmID=20596>>.

²⁶ *De søkte de gamle stier* [online]. Katolsk i hodet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://katolskihodet.blogspot.com/search/label/konvertering>>. ↘

²⁷ Choć opowiadania konwersyjne nie są bardzo rozpowszechnionym gatunkiem literackim, podkreślić należy, że współcześnie wielu norweskich konwertytów wydało pamiętniki konwersji, np.: K.A. Pollestad, *Veien til Rom – hvordan jeg ble katolikk*, Oslo 1990, J.H. Matlary, *Tyngdepunktet – hvorfor jeg ble katolikk*, Oslo 2002.

²⁸ N.E. Bloch-Hoell, *Katolske kristne*, s. 208.

²⁹ L.R. Langslet, *Uhistoriske*, s. 437.

REPUTACJA NORWESKIEGO KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Współczesna reputacja norweskiego Kościoła katolickiego jako specyficznego środowiska dla intelektualistów znajduje potwierdzenie w statystycznych danych. Średnia wykształcenia wśród norweskich katolików jest wyższa od przeciętnej krajowej, z kolei najwyższe wykształcenie (w okresie powojennym) reprezentowali konwertyci o znamienitych nazwiskach i profesjach. Niektórzy z nich odgrywali znaczącą rolę w debatach społecznych, inni byli znanymi artystami i poetami tak jak Emil Boyson (1897-1979) i Rolf Jacobsen (1903-1994)³⁰.

Współcześnie Kościół katolicki w Norwegii jest na etapie szybkiego rozwoju, i to nie tylko za sprawą imigrantów. Zarejestrowanych katolików w Norwegii jest ok. 65 tys., aktywnie działających jest ok 20 tys. (w grupie tej wyliczyć można około 30 nacji). Szacuje się, że około 100 Norwegów rocznie konwertuje na katolicyzm. Wyznanie zmienia wielu intelektualistów, osoby o akademickim rodowodzie, zarówno protestanci i ateści, którzy nawracają się, albo – jak określa się w norweskiej prasie i mediach – „zawracają się” do papieża. Istotnie, „Kościół katolicki przechowuje tradycje i wiarę, która przyciąga coraz więcej Norwegów”³¹. Wśród nich znajdziemy pisarzy, filozofów, profesorów i czołowych intelektualistów norweskich, ale także teologów i pastorów kościoła luterańskiego. Świadczy o tym barwny przykład księdza Oddvara Moi, który przez osiem lat pełnił posługę pastorską w ordynariacie polowym norweskiego wojska i w Ewangelicko-Luterańskim Wolnym Kościele. W 1994 r. nawrócił się na katolicyzm. Święcenia kapłańskie w Kościele katolickim przyjął 8 stycznia 2000 r.³²

KLIMAT MEDIALNY WOKÓŁ KONWERTYTÓW

Po norwesku termin „papież” (norw. *pave*), oprócz określenia opisującego głowę Kościoła katolickiego, niesie również znaczenie: arbitralny, despotyczny i arogancki. Opór wobec „papieżenia” (norw. *papister*³³) jest głęboko za-

³⁰ Ibidem, s. 438.

³¹ K. Haugen, Intellektuelle kneler for paven [online]. Klassekampen [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://www.klassekampen.no/48184/mod_article/item>.

³² Oddvar Moi był żonaty jako pastor, po przyjęciu katolickich święceń kapłańskich nadal pozostaje w związku małżeńskim: Nettsted for Odvar Mois [online]. OAMOI [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://aomoi.net/odv/index.htm>>.

³³ Zob.: Katolisisme – fremtidens religion i Norge? [online]. Aktuelt [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://aktuelt.vgb.no/2008/11/13/katolisisme-fremtidens-religion-i-norge/>>.>

korzeniony w języku norweskim, a terminy takie jak: blagier (norw. *skrytepave*), oszust (norw. *juksepeve*), malkontent (norw. *sytepeve*) – są połączeniami słownymi o znaczeniu negatywnym. Z kolei słowo „katolicki” jest rodzajem etykiety, dla wielu znaczy: „konfesjonalny”, „konfesyjny”, konotując rozdzwięk, rozłam, dysonans, konserwatyzm³⁴. Jeszcze w latach 60. w obowiązkowym nauczaniu religii protestanckiej w norweskich szkołach Kościół katolicki przedstawiany był jako chciwy sprzedawca odpustów³⁵ – język i metafora opisu katolicyzmu przypominały mocno ludową retorykę Marcina Lutera: „Kiedy pieniądze w skrzyni zabrzączą, w mig dusza czyściec opuści”³⁶.

Klimat medialny wokół norweskich konwertytów zależy jest w dużej mierze od aktualnych wydarzeń w Kościele katolickim. Do konwertytów jako do tzw. specjalistów od katolicyzmu zwracają się media, by zabierali głos w sprawach kontrowersyjnych, by komentowali aktualne sprawy i wydarzenia (np. oskarżenia o molestowanie seksualne przez jednego z biskupów, homoseksualizm). Odpowiedzialność zbiorowa każdego konwertyty za oficjalną linię Kościoła katolickiego to najczęstszy egzekwowany przez media „obowiązek”. Konwertyci są indagowani i zobligowani do wyrażenia zdania w kwestiach kontrowersyjnych dla katolików takich jak: homoseksualizm, pedofilia, aborcja, antykoncepcja, rozwody, skandale obyczajowe wśród duchownych, molestowanie. Lista tematów, w zależności od orientacji politycznej pytającego, może być dłuższa.

Katolicka mniejszość przyjmuje rolę w norweskim pejzażu religijnym podobną luteraniskim kościołom w krajach katolickich. Uważa się paradoksalnie, że protestanci w kościele państwowym reprezentują to, co katolickie, podczas gdy katolicka parafia podobna jest do sekty³⁷ i jest to opinia, której ważność kończy się na granicy państwa, jak zauważa kąśliwie dziennikarz. Medialnie traktuje się norweskiego katolika konwertytę jako członka kościoła powszechnego, „rzymskiego” i głosi jednocześnie, że: „bycie katolikiem nie jest norweskie”, *ergo* katolik nie jest lojalny wobec ojczyzny:

Norwegia jest bardzo protestanckim krajem, gdzie dominuje dużo winy i wstydu, mała wiara w łaskę i przebaczenie. Chrześcijaństwo to pojednanie i zbawienie, łaska i szczęście, powinna tam być radość i zachwyt, śmiech i piękno³⁸.

³⁴ L.R. Langslet, *Uhistoriske*, s. 445.

³⁵ M.E. Nerdgård, *Katolikk i dag. En lutheraners vei til Den katolske kirke*, Oslo 2011, s. 9.

³⁶ *Ibidem*, s. 9.

³⁷ K. Haugen, *Intellektuelle kneler. Por.: Katolisisme – fremtidens religion*.

³⁸ *Ibidem*.

Zarzuca się konwertytom brak lojalności wobec Norwegii, gdyż uznają władzę papieża jako zwierzchnią, a z tego rodzi się konflikt z modelem kościoła państwowego.

UPROSZCZENIA I UPRZEDZENIA

Medialny obraz konwertyty nie jest zatem wolny od uprzedzeń i uproszczeń. Za tym stoi według opinii medioznawczy-konwertyty³⁹ ateistyczny radykalizm kulturowy i ostrożne (także w sensie: zachowawcze) społeczeństwo protestanckie. Często się zdarza, że w mediach (głównie jednak w prasie) reprodukowane są uprzedzenia i mistyfikacje, które siłą rzeczy zadziwiają norweskich katolików. Pisze się o nadreprezentacji konwertytów wśród elity społeczno-kulturalnej, niekiedy zaś określa się konwertytów mianem snobów. Media interesuje i fascynuje kontekst i motywy tych konwersji: co przyciąga intelektualistów do Kościoła katolickiego w kraju z protestanckim kościołem państwowym? Z kolei w swoich wypowiedziach (w prasie, radio, telewizji i książkach) konwertyci podkreślają, że we współczesnym życiu kulturalnym nie jest poprawnością polityczną nawracanie się na katolicyzm, jest to pójście pod prąd, jest to elitarność jakże odmienna od katolicyzmu prostego, popularnego...⁴⁰.

Choć konwertyci norwescy stanowią elitę intelektualną i polityczną kraju, ich obiegowy i medialny wizerunek nie jest wolny od uprzedzeń i krytycznych opinii:

Mam alergię na katolicyzm. Bezgraniczne zakłamanie, patriarchalna struktura władzy, fałsz, dziecięce mity o Jezusie i Maryi, i Duchu Świętym, historyczne niesprawiedliwości (...). Wielu konwertytów jest bardziej papieskich niż sam papież (...). To naturalny psychologiczny fenomen. (...) Konwertyci są nieprzejednanymi katolikami⁴¹

– brzmi wypowiedź jednego z dziennikarzy.

Wydaje się, że najtrudniej jest mediom zaakceptować fakt, że osoby z wyższym wykształceniem mogą mieć zupełnie poważnie – wiarę w Boga. Dlatego fakt ten bywa tłumaczony jako snobowanie się, budowanie więzi pozaformalnych, pożyczone romantyczne pióra, liczenie na wywołanie efektu, albo

³⁹ Zob.: Katolisisme – fremtidens religion.

⁴⁰ L. Tiller, Det katolske Norge [online]. Dagbladet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <www.dagbladet.no/art/religion/katolikker/3419354>.

⁴¹ Por. Wypowiedź B. Gleichmanna, L. Tiller, Det katolske Norge.

(w wersji łagodniejszej) – jako intelektualna ciekawość⁴². Wiara w Boga bywa dla norweskiego otoczenia albo fascynująca, albo odpychająca, kiedy spotyka się ją u „egzotycznych mieszkańców” zachodniej Norwegii⁴³, wśród emigrantów z Europy wschodniej albo Trzeciego Świata. Natomiast odkrywana u podobnych sobie, staje się na tyle żenująca, że wymaga uzasadnienia i wytłumaczenia. Uderzające jest to, że tendencja do konwersji wśród norweskich intelektualistów nie jest w norweskich mediach brana za dobrą monetę. W powszechnym przekonaniu pokutuje wizerunek katolika konwertyty jako snoba funkcjonującego w nieformalnych grupach wsparcia:

kiedy się jest przyjaciółmi z kościoła, można do siebie telefonować po tym, kiedy wspólnie było się na pięknych rytuałach, nawiązując silne więzi. Zdobywa się zaufanie⁴⁴.

Co do „właściwych motywów” konwersji, panują podejrzliwość i sceptycyzm: „konwersje na katolicyzm mogą mieć przyczyny inne niż czysto religijne”⁴⁵. Sugerowany motyw jest albo natury ekonomicznej, albo politycznej⁴⁶.

Z całą pewnością norweski katolicyzm znajduje się w polu napięcia z luteranizmem jako biegunem przeciwnym. Wielu konwertytów pochodzi ze środowisk protestanckich lub pokrewnych, napotyka więc na głosy krytyki. Z kolei niewystarczający poziom wiedzy na temat katolicyzmu wśród norweskich dziennikarzy ewidentnie przyczynia się do tendencyjnego przypisywania większej ilości błędów i wypaczeń Kościołowi katolickiemu niż to jest faktycznie. Nie jest to jednak wyłącznie norweski fenomen.

⁴² Om raddiser, katolikker og Gud [online]. Morgenbladet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://morgenbladet.no/debatt/2008/om_raddiser_katolikker_og_gud>.

⁴³ Słynącej z żarliwej wiary protestanckiej, nazywanej też „czarnym wybrzeżem Norwegii” – od koloru okładki Biblii.

⁴⁴ Zob.: L. Tiller, Det katolske Norge.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Zob.: L.R. Langslet, Kirken er ikke en interesseorganisasjon [online]. Morgenbladet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://morgenbladet.no/debatt/2011/kirken_er_ikke_en_interesseorganisasjon>.

Józefa Królczyk Bremer
**“I DO NOT CONVERT FOR THE CATHOLICS,
I CONVERT TO CATHOLICISM” (SIGRID UNDSET).**
THE MEDIA IMAGE OF A NORWEGIAN CONVERT

Summary

In the paper, the author attempts to reconstruct the image of a Catholic convert as conveyed in Norwegian media. The text first reconsiders the historical factors which affected the presence of Catholicism in Norway (Christianisation, Reformation, ban on Catholic religious practices, and the change of laws granting freedom of denomination). Subsequently, the author discusses several instances of famous Norwegian converts, including writer and Nobel prize winner Sigrid Undset, and reconstructs the social and intellectual climate which accompanied conversions in the interwar years. The article shows the specificity of Norwegian Catholicism, which consists in an exceptionally high share of people with university degrees and members of the Norwegian intellectual elite among the converts. Taking into account these particular conditions, the author describes the singular social climate and media coverage which surrounds the conversions.

Bibliografia

- Barra E.M., *Moderne trekk i Sigrid Undsets Gymnadenia og Den brændende busk* [online]. Sigrid Undset Selskapet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://www.undset.no/index.asp?menuItem=17&docID=49635&elmID=20596>>.
- Bloch-Hoell N.E., *Katolske kristne og vi andre*, Oslo 1986, s. 43.
- De søkte de gamle stier [online]. Katolsk i hodet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://katolskihodet.blogspot.com/search/label/konvertering>>.
- Eidsvig B.I., *Den katolske kirke vender tilbake*, [w:] *Den katolske kirke i Norge. Fra kristningen til idag*, Oslo 1993, s. 304.
- Haugen K., *Intellektuelle kneler for paven* [online]. Klassekampen [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://www.klassekampen.no/48184/mod_article/item>.
- Historia [online]. Ambasada Norwegii w Polsce [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://www.amb-norwegia.pl/About_Norway/history/upto1814/middle/>.
- Jødeparagrafen [online]. Wergeland og Stortinget [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://www.wergelandogstortinget.no/jodeparagrafen.html>>.

- Katolisisme – fremtidens religion i Norge? [online]. Aktuelt [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://aktuelt.vgb.no/2008/11/13/katolisisme-fremtidens-religion-i-norge/>>.
- Katolisismens historie [online]. Store Norske Leksikon [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <https://snl.no/katolisismens_historie>.
- Konstitusjon Norge [online]. Norvegia [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://www.norvegia.filo.pl/polityka.php?go=konstitusjon>>.
- Krane H., Nordpolmisjonen 150 år [online]. Den katolske Kirke [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://www.katolsk.no/tro/tema/historie/artikler/nordpolmisjonen150>>.
- Krane H., Vår Frue kirke i Tromsø 150 år, St. Olav. Katolsk kirkeblad 4, 2011, s. 33.
- Langslet L.R., Kirken er ikke en interesseorganisasjon [online]. Morgenbladet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://morgenbladet.no/debatt/2011/kirken_er_ikke_en_interesseorganisasjon>.
- Langslet L.R., Uhistoriske sluttord, [w:] Den katolske kirke i Norge. Fra kristningen til idag, Oslo 1993, s. 435-445.
- Lars Eskeland [online]. Norsk Biografisk Leksikon [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://snl.no/nbl_biografi/Lars_Eskeland/utdypning> .
- Matlary J.H., Tyngdepunktet – hvorfor jeg ble katolikk, Oslo 2002, s. 3.
- Nerdgård M.E., Katolikk i dag. En lutheraners vei til Den katolske kirke, Oslo 2011, s. 9.
- Nettsted for Odvar Mois [online]. OAMOI [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://aomoi.net/odv/index.htm>>.
- Oftestad B.T., „Ikke kan du nøies med nogen ringere kjærlighet enn den som er mellom Gud og sjelen”. Kristin Lavransdatters religiøse utvikling som formatio [online]. GetHome [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <<http://home.gethome.no/berntt/formatio.htm>>.
- Om raddiser, katolikker og Gud [online]. Morgenbladet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <http://morgenbladet.no/debatt/2008/om_raddiser_katolikker_og_gud>.
- Pollestad K.A., Veien til Rom – hvordan jeg ble katolikk, Oslo 1990, s. 5.
- Tiller L., Det katolske Norge [online]. Dagbladet [dostęp: 2015-03-30]. Dostępny w Internecie: <www.dagbladet.no/art/religion/katolikker/3419354>.